

הלכות שבת סימן שסג

ביאורים ומוספים

עמועיל אפילו אם הם רחוקים מן הכותל יותר מן טפחים, כיון שהפרצות נחשבות כסתומות מדין 'עומד מרובה' של הקנים שבצידו, ואין זה נחשב לצורת הפתח באויר. עוד כתב (שם סי' כב ס"ק ד),

שאם עשה צורת הפתח על פני כל הרוח הרביעית והרחיקה מכותלי צפון ודרום כזה וכו', אם משך הכתלים הוא רב על הפירצה שבינם לצורת הפתח, הרי זה מועיל מדין 'עומד מרובה', אף שצורת הפתח עומדת באויר.

[שעה"צ שם]

להקטיר בשקערום נעשה לקסוף הקבוי, עין שם²³.

23) שהביא את דברי התבואות שור, שכתב שבצורת הפתח אין חיסרון של 'אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה', והביא ראיה לזה ממה שמצינו בשו"ע לעיל (סי' שסב סי'), שאם העמיד ד' קונדיסין [עמודים] בארבע רוחות ועשה צורת הפתח על גביהם הרי זה כשר, ואין אומרים 'אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה'. ובספר החיים דחה את דבריו, שהרי פסק השו"ע לעיל (שם סי') שד' קונדיסין מועילים רק בחצר ובמבוי ולא בבקעה, והיינו משום שאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה. ולכן כתב, שכן הדין לענין צורת הפתח שהיא רחוקה מהכותל, שאם המזחות עומדות באמצע המבוי הרי זה מועיל, שהואיל ויש בו דיוקן הריהו רשות היחיד מן התורה, אבל אם הן עומדות בקצה המבוי ויש שם אויר בקעה, לא מועיל ברחוקים מן הכותל, משום שאתי אורא וכו'. [אמנם, המשנ"ב לעיל (שם ס"ק נ) כתב טעם אחר למה אין מועילה צורת הפתח בבקעה, וראה מה שכתבנו בזה שם].

[ביה"ל ד"ה צורן]

וצורת הפתח כמחיצה גמורה היא, מקילא נקר הפרצה בעומד טרקה על הפורץ²⁴.

24) וכן דעת השו"ת פנים מאירות (ה"א סי' כה) והחזו"א (א"ח סי' סט ס"ק יב וסי' ע ס"ק כג). ונחלקו על הגאון יעקב (עירובין יא, א ד"ה איפכא) ושו"ת אבני נזר (א"ח סי' רפז ס"ק יג) ושו"ת בית אפרים (א"ח סי' כה) הסוברים שאף שצורת הפתח הרחוקה מן הכותל ג' טפחים אינה בטלה כלחי, מ"מ אין בכוחה להתיר את הפירצה שבצידה מדין 'עומד מרובה'.

ולענין צורת הפתח העומדת סמוך לצורת הפתח אחרת ויש יותר מ' טפחים ביניהן, הסתפק החזו"א (שם סי' ע) האם אומרים דין 'עומד מרובה' על ידי צורת הפתח להתיר את הפירצה, או שאין בכח צורת הפתח לעשות 'עומד מרובה' על ידי חיבור לצורת הפתח אחרת, ורק אם על ידי דין 'עומד מרובה' היא מתחברת לכותל שבצידה, אומרים בה דין 'עומד מרובה' להתיר את הפירצה שבינה לבין הכותל.

[שעה"צ ס"ק יט]

אבל לא מקני לתיים קאלי לענין צורת הפתח²⁵.

25) ובמשנ"ב להלן (ס"ק קיג) הביא מחלוקת האחרונים בזה, המשך במילואים עמוד 9

[משנ"ב ס"ק כג]

דצורת הפתח מחיצה גמורה היא²⁶.

26) וטעם החילוק בין לחי לבין צורת הפתח, יש לפרש לפי שני הפירושים שהביא המשנ"ב לעיל (ס"ק כב) מהו החיסרון לגבי לחי הרחוק ג' טפחים מהכותל. לפי הטעם שהוא פסול מדין 'אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה', כתב הבכור שור שלענין צורת הפתח לא שייך פסול זה, כיון שהאויר שבחלל הפתח נחשב למחיצה [ראה מה שכתבנו בשעה"צ ס"ק טו], ולפי הטעם שלחי צריך להיות רבוק לכותל, מצינו באחרונים כמה ביאורים:

א. בשו"ת שבסוף השו"ע הרב (סי' ג) ובהזו"א (א"ח סי' ע ס"ק יד) ביאר, שלחי אינו נחשב למחיצה בפני עצמה אלא כשהוא מצטרף לכל הפחות לשתי מחיצות אחרות, ולכן אינו מועיל אלא כשהוא סמוך למחיצה גמורה, אבל צורת הפתח נחשבת מחיצה גמורה גם כשאינה מצטרפת למחיצות אחרות. ובעין זה כתב גם התוספת שבת (ס"ק י).

ב. הישועות יעקב (ס"ק ה) ביאר, שלחי שעומד רחוק מן הכתלים אין לו היכר, אבל צורת הפתח יש לה היכר על ידי הקנה שלמעלה בצידו הקנים שלמטה [והוסיף, שלפי זה אם עשה צורת הפתח גבוהה יותר מ' אמה, שאז אין היכר וכמבואר לגבי קורה בשו"ע להלן סכ"ז, צריך להעמידה סמוך לכותל].

ג. המחצה"ש (ס"ק ה) והשו"ת רעק"א (מהדו"ק סוף סי' יח) ביאר, שלחי צריך גם היכר [וכדלהלן ס"ק מב], ולכן צריך להעמידו סמוך לכותל שאז יש היכר, מה שאין כן צורת הפתח אינה צריכה היכר [ולפי זה גם צורת הפתח שגבוהה יותר מ' אמה אין צריך להעמידה סמוך לכותל].

ולענין פס ד' טפחים, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק ז) ובשעה"צ שם ס"ק ב) שאם הוא רחוק מהכותל אומרים 'אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל את הפס', וכן כתב החזו"א (שם סי' עד ס"ק יג) שדינו כדך הלחי.

[משנ"ב שם]

דאין חלוק בין צורת הפתח ללחי לענין זה²⁷.

27) זוהי דעת הבכור שור, והוא לשיטתו שביאר שטעם הפסול בלחי שהרחיק מהכותל הוא משום שהגדלים בוקעים בצד המחיצה, ופסול זה שייך גם בצורת הפתח.

[שעה"צ ס"ק טז]

דוקא כששני הקנים רחוקים מכל אכל לא קשאתי נחוק מכלל²⁸.

28) וטעם הדבר, משום שאין שם פתח אלא כשהוא סמוך למחיצה, אבל לצורת הפתח באויר אין שם פתח. ולכן אם בצד אחד היא סמוכה לכותל כשר, וכן דעת החזו"א (א"ח סי' ע ס"ק יד), שאם

הרחיק רק קנה אחד של צורת הפתח הרי זה כשר [אפילו אם הקנה שלצד הפירצה אינו רחב כמו הפירצה שלצידו ואין כאן 'עומד מרובה']. ואם הקנים שבצדדים רחבים יותר מהפירצה שבצידם כזה וכו', כתב החזו"א (שם)

הלכות שבת סימן שסג רכ באר הגולה

נ תרב בני ירושלים
בספר משא דגדליה
ס בנות פרק יז

ו (כב) *צריך שלא יהא (כג) הלחי רחוק מן הכהל שלשה טפחים: ז (כד) *לחי, אפילו שברים ושברים שברים (כה) שברים בו: הגה (כו) ולכן עושין לחי (ג) (ג) מסיר טחוי בפחל, ובלבד שיזהר (כו) שלא יתמחה (כח) יותר

שערי תשובה

[ג] מסיר. עין בח"ט. ועין פשוט גיב מ"ה סימן יג בעה"פ שהקדמה שלמפלה נחנה בצד אחר של האמורה בהנאה. לית לן בה, אף לא יהיה טחוי על כלי הכהל ממש, ובלבד כהל לא טחוי שיהיה עולה במקום קנה של צה"פ, אם לא שיש איתו דבר בולט מן הכהל כמ"ש במנ"א סי"ק כח, ע"ש.

אם עשה לחי מקאן ולחי מקאן מסיר טחוי וקנה על גביהן מקאן לצורתה.

באר הגולה

בו רחב טפח. המסיר אורל לשיטתו דפסק לעיל גם לענין חצר. ובגמרא שם ספרה בענין שיהא דוקא פס של טפח מקאן ומקאן, וסמיר דחבר יתה מאם עשה פסל לכחלה דסבי במשהו. ולפי זה, לפי מה שהקדמנו לעיל לדינא מסכת ראשונים ולא חמיר נשטור כאם עשה לכחלה דסבי במשהו, הוא הדין בענינו לענין מבי, עולה לשם לחי אפילו נשאר רק משהו מן הכהל ובלבד שיהא דבר זה מערב שבת וכו' בסתמא קאלו סמכו על זה, ויבדלוקו בסעף יא. עין שם בסעף קטן לט. והנה בלבוש משמע, דאפילו אם נקל לענין חצר, הלא במבוי יש להחמיר דבעינן דוקא טפח, אבל בספר תוספתא שבת השי' צלוי, וכן בפרימגרים נשאר בקש"א, וכן בבאר הגולה מוכח כמו שכתבנו דין זה מלי בהג"ל: * צריך שלא וכו' שלשה טפחים. ועין במשנה בורה שכתבנו דאם יש ארבעה טפחים בין צורותיהם להכהל, דעת סתירא דצריך להחמיר לחי אצל הכהל, ועין בגמרא דאם ששצמנו, דטור כאלו נפרצה בראשה, והנה הוא אורל לשיטתו דפסק בכלל עא סעיף ח בהענין אברהם דאם נפרצה פרצה בראשה בארבעה טפחים צריך לחי אצל הפרצה, אבל לפי מה שהכריעו הרבה אחרונים שם לדינא דלא בהפגן אברהם, אלא דלצד ראשו אינו צריך שום חקן וכתבנו דסעיף לר, וקמו שהבאנו שם בשם הרשב"א והריטב"א, וסמיר בעומד מכה על הפרק, הוא סד"ן טבא בענינו, בין דסבידא לו דצורתהם מפיצה גמורה היא ומחמת זה אינו מחמיר אפילו כשהוא רחוק שלשה טפחים מן הכהל, אמרן הוא הדין אפילו כשהוא רחוק ארבעה טפחים יותר מן הכהל, דמאי שנא: ואף דבפרק מצדו ולא נשטור פס ארבעה טפחים מחמירין דצריך חקן, שם שאני דיקארו דרובם, מה שאין כן בהה"ל דלא שכיח שחתא רבא וצילי פהתא וטא, דאיכא בפרט: ואפילו אם נפסק שם בהפגן אברהם, נסבין לא דמי כל"כ לענינו, דהתם כיון דסבידא לה להפגן אברהם דחקן הקורה אינו מועיל שם להחמיר מבי משיח דאיכא מפתח על הסתלים לכך צריך למן לחי סבידא לכהל, מה שאין כן בענינו דיש צורתהם צורתהם מפיצה גמורה היא, ממילא נפר הפרצה בעומד מכה על הפרק²⁴, ויש לענין הרבה בה, אף לכחלה בודאי יש לחש להחמיר אף ברחוק שלשה טפחים:

ומקאן, והקנה שלמפלה יהיה מקאן על גביהן. ומפל מקום בעינן שיהיה בו ממשותק קצת²⁵ על-כ"פנים כחוט, אבל מראה סיד לבד או רשם בנתר, שקודין גרי"ד, או שער צבע, לא מהני (ט"ז ושי"א): (כז) שלא יתמחה יותר וכו', הנה, (כג) על-ידי פלבים ודורים שרגילים להתחפף בפסלים ומוחקין מן הפסלים את מחוי הסיד הסמוך לארץ, ואז לא מהני שוב לא ללחי ולא לצורתהם: (כח) יותר משלש לארץ²⁶, האי לשנא לאו דוקא, ואפילו נמחה רק

שער הציון

(י) שלטיגבורים בשם ריא"ז, ובספר בית מאיר מצדד להלכה כמותו, עין שם: (יא) מגן אברהם בשם התוספות, ולידיה כל הפוסקים דסבידא להו בסעף לר דצריך לעשות לחי או קורה בסוף הפס סבידא להו בהתוספות, וכן בספר בכו"ש ובהדושי רבי עקיבא איגר סבידא להו בדעת התוספות, ולדברי התוספות על-כ"פ דהו לה מחיצה שהגדלים בוקעין בה ועל-כן פסול בכל גווי וכפ"ש דהש"ס, וכן משמע ברובנו חננאל (וכן ברי"ף מיכא פן להנצח, דאי לאו הכי למה לו לסתם בימרא דרבא ואפילו דרבי שמעון בן אמילאלי וכו' הא אנו לא קמא לן פותח), ואף דבשקלא גבי עומד מכה על הפרק לא משגיחין ביה שהגדלים בוקעין בה, על-כ"פ דרבא דהא גבי חקן לחי שאני: (יד) ועין בארלה רבה שגם הוא מסיק על דין זה בצריך עיון: (טו) תוספתא שבת וישירות צבע ותיאדם ובית מאיר ושו"ת שבסוף שלחן ערוך הרב סימן ג ושו"ת גור ארנה סימן קלח, ובראש כלם הריטב"א בהדושי. ועין בהדושי ברש"א: (טז) בכורשור בהדושי על ערוכתו, והעתיקו הפרימגרים, ובית שלמה חלק א סימן מא ותשובת אר"י דבי עזרא חלק אר"י חיים והשניית שבת לקמן בסעף כו ובספר מקדושים מסכים לסתם דוקא קש"א הקנים רחוקים מכלל אכל לא קש"א רחוק מכלל²⁷, וכן בספר חסדים מצדד להחמיר בשעת צורך לביטוי הקבוי, עין שם²⁸: (יז) שו"ת רבי עקיבא איגר סימן יח ושו"ת שו"א ומשיב סנדרא קמא חלק א סימן טט: (יח) בן מכתא מקרא דף ט: (יט) גמרא, ועין בתוספתא שבת שבעד לומר דזהו דוקא לענין לחי, אבל לא מהני לחיים קאלו לענין צורתהם, וכתב במשכבותיזהב, דלפי זה חפופין בהל"ע, שקודין ונענל"ש וכו', שצ"ש באפן זה, לא מהני לדעת התוספתא שבת²⁹; וקצת קשה לפי דברי התוספתא שבת מאי פריך בקמרא דף טו יא הכי פשיטא, לימא דהא משמע לן אף-ע"כ דלענין צורתהם לא מהני לחי כזה: ויש לשיב: (כ) ארלה רבה, והנה אף דהש"ס כתב דלא מהני צד זה הסיד מחוי לענין לחי וכן לענין צורתהם משום דלענין לחי בעינן שעורא, לפי הסכמת הגאונים דגם בלחי סוי במשהו, ממילא גם כזה מהני על-ידי סיד, וכן כתב הארלה רבה בשם שריינקס וכו', וכן כתב בלח"י גרי"ד שיד, וכן מוכח גם כן בבאר הגולה: (כא) ט"ז ואלה רבה וסמיראם ושי"א, ודע, דקש"א הסיכונים על הרמ"א הוא רק לפי דעת הש"ס דכלתי לא מהני על-ידי סיד וצורתהם סבידא על-ידי סיד, אבל אם ניקא דגם בלחי מחוי על-ידי סיד לא קשה מיד: (כב) ואף דבצורתהם בעינן שתהא בריא שיוכל להעמיד בה דלת של קשין, יש לומר דע"י הכהל שהסיד טחוי ומחוי בה משכין לה בראה (תה"ד סימן עד): (כג) תרומת דשן שם:

תרומת דשן: 1 גיר.

הלכות שבת סימן שסג

באר הגולה 440

משלש לארץ (וה"ד סימן ער): ח (כט) "לחי שעשאו (ד) מעצי אשרה. (ל) בשר: ט (ס) "בין שנראית בלישת הלחי לעומדים בתוך המבוי (לא) "ואינה נראית לעומדים בחוץ. "בין שנראית לעומדים בחוץ (לב) גגד הלל המבוי (חוס' והרא"ש פ"ק דעירובין) "ואינה נראית (לג) לעומדים בפנים, בשר: י (לד) "הרחיקו מהפתל שלשה (לה) או שהגביהו מהארץ שלשה, בסול. "ואם הגביהו פחות משלשה, אף-על-פי שאין בו אלא שבעה ומשהו, (לו) בשר: יא "אפילו לא עשאו לשם לחי אלא (לז) שגזרמן לו שם מאליו, בשר. יובלכר סמכו עליו מערב-שבת, *אכל לא סמכו עליו מערב-שבת, (לח) בגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשו לסמוך על זה, לא. (אכל לא היה שם לחי אחר מערב-שבת, (לט) כאלו סמכו עליו דמי) (כ"י בשם רש"י והג"א והמגיד פט"ז): יב (מ) "לחי העומד (מא) מאליו, אפילו סמכו עליו מערב-שבת, אם המבוי רחב יותר משמונה אמות, "אם הלחי בולט לתוכו (מב) ארבע אמות אינו נדון משום לחי וצריך לחי אחר להמירו, "והעמידו ברוח שנגזרו: "ואם ירצה להעמידו אצלו, יעשנו זמעט עב"ה) או דק יותר מההבליטה (ס"ו) בדי שהיה נפר שהוא צ"ל גביס ב שם ג שם ה' וקרב הניא ביה דרב יהושע ד כנה"ה (8) ה שם כב פסא כנה"ה (4) ר שם כב הניא ביה דרב יהושע ד כנה"ה (5)

באר היטב

ע"ש, ובי"ב הש"ו, ע"ש. ועין בתשובת שו"ת ח"ב סי"ח: (7) מעצי. דקדון דלא בעי אלא שעור וזקא לא העמידו חכמים, חוספסות. ועין ט"ז ובי"א: (ס) בין.

משנה ברורה

שלש בצמצום, גס"פן בטל מנפח שם לחי, וקדלקמה בסעיף י: ח (כט) לחי שעשאו וכו', בגמרא אימא דעושין לחי אשרה, ומשמע אפילו לבתולה. ואין לתקשות, נהי דהלחי בין דאין צריך שעור לא ש"ף בנה פתותי מכתת שעורה, וקדלקמה, מפל מקום הא אסור בהנאה? יש לומר, בין דהלחי אינו אלא לצורך מחיצה, אבל במחיצה גמורה מבאר פוסקים דמנהי אפילו לא סמכו עליו מערב-שבת, ועין בפרי"מקדים שפסחפס אף הדן לענין צדית הסכה אם בשבת שבעה לא רצו א"ש העי' לטלטל עליה, אם משר לקמן על זה בשבת הקאה כשלא תשבו מערב-שבת לסמוך עליו"ה. ודע, דאפילו הא אסור בהנאה? יש לומר, בין דהלחי אינו אלא לצורך מחיצה, ובה גופא לא משתמש במידו, לא חשיב הנאה מה שהנהגה על-ידיה ספר טלטול"ה) (בית מאיר, ע"ש): (ל) בשר. הטעם, משום דכיון דלחי אין צריך שעור, דבכל-שהוא סגי, וקדלקיל בסעיף ג, אפילו מעצי אשרה מהני, אף-על-גב דעצי אשרה עומד לשדפה וכמאן דשורף דמי ומפתת כחות שעורה, מפל מקום הא לא בעי שעור. ואף-על-גב דהא מפל מקום בעי על-בלי-פנים שעור בגביהו עשרה טפחים? כיון דכולל לעשותו קו דק מאד של כל-שהוא, (מ) לא העמידו חכמים בשעור וזקא פי האי. ועוד תרצו בזה, (כס) דהלחי, אפילו היה נשרף העץ לאפר והיה מגביל לאפר ומדבק לפתל גס-כן חשיב לחי, ובכלל שלא יהא נשל ברוח, ולכן אין נפקל מכתת שעור לשדפה: ט (לא) ואינה נראית לעומדים בחוץ. בגון שהעמיד הלחי (ס) רחבו לצד ארכו של מבוי ולא משך קצה רחבו קמצא כלפי חוץ, אלא השנה חדו החיצון לעיני כהל המבוי, ודומה כמי שמוסיף על עבי הכתל ואינו נראה מבחוץ כלחי, אכל חדו הפנימי נראה לעומדים שם בפנים, כנה"ה: (לב) גגד הלל המבוי. בגון שנתן כל הלחי לחוץ המבוי וחדו הפנימי עומד אצל עבי הכתל, אכל לא העמידו בשנה לשפת עבי הכתל של צד תוף המבוי, דאם-כן לא היה נראה כלחי אלא כמוסיף על הכתל אף להעומדים ברושות הרבים, (כ) אלא הרחיקו מאות עבי הכתל של צד פנים והעמידו לשפת עבי של צד אחר המבוי"ה, דעל-ידיה נבר להעומדים בחוץ ברושות הרבים נגד הלל המבוי שהוא לחי"ה, כנה"ה: (לג) לעומדים בפנים. רוצה לומר, לאותן העומדים תוף המבוי אין הלחי נראית, שאין עשורה בפנים: י (לד) הרחיקו מהפתל שלש. אף-על-גב דבכר שגאו בסעיף ג, חזר וישנא לאשמועינן שהוא לעובא: (לה) או שהגביהו מהארץ שלש. הניגו אף דאית בלחי עשרה טפחים, והטעם, דלא צדיקא ממחיצה שנטולה שלשה טפחים מן הארץ, דפסולה משום דהני מחיצה שהגדלים בוקעין מתחית דלא שמה מחיצה: (לו) בשר. מטעם לביד, והני כמלא זה המקום הפנימי: יא (לז) שגזרמן לו שם מאליו. בגון שיצא בליטת מהתל המבוי בראשו בשעור משך גבה עשרה טפחים או שהעמד שם לאיתו ענה, (מ) ואפילו לא קבעו הוא בעצמו אלא מעולם (כט) הוא שם גס"פן בשר, דלחי משום מחיצה, ומחיצה העומדת מאליה בשרה: (לח) בגון שהיה שם לחי אחר וכו', דהני לה כאלו אמר 'על זה אני סומך ולא על זה', והני לה האי כאלו אדמי מתורת לחי"ה) [נ"ו]: (לט) כאלו סמכו עליו. רוצה לומר, אף-על-פי שלא סמכו עליו בפירוש; אכן אם בפרוש לא סמכו עליו"ה, (ל) בגון שלא טלטלו בשבת שעברה על-ידי לחי זו ולא היה שם לחי אחר, אינו מועיל לשבת הקאה עד שישמכו עליו מערב-שבת כפרוש"ה: יב (מ) לחי העומד וכו'. שעור דבכר כף הוא, דהא דכתב בסעיף יא דלחי העומד מאליו וסמכו עליו מהני, דוקא אם הלחי אינו בולט לרחבו של מבוי ארבע אמות, אכל אם הוא בולט ויוצא מהתל הכית לרחבו של מבוי ארבע אמות, אז נפק לה מתורת לחי [משום שיש בו שעור הקשר של ארץ מבוי שהוא בארבע אמות, וקדלקמה בסעיף כו] ושם כתל מבוי עלה וצריך לחי אחר לפתח המבוי להמירו, אם לא שהמבוי אינו מוקדח רחבו רק שמונה אמות, דאז מתר בלא לחי אחר, דהני עומד בפרוץ ותשיב המבוי פסחוס מפל הצדדיו, וכו"ל בסימן שסב סעיף ט: (מא) מאליו. דאם העמידו לשם לחי, אפילו רחב ארבע אמות הני לחי, כמו שקכת בהג"ה: (מב) ארבע אמות. דארבע אמות הני שעור כתל מבוי"ה) וליכא הקבא

שער הציון

(כד) חוספסות ושאר פוסקים. ילפי זה, אם עשה שתי מחיצות ולחי, דקדקא לן בעלמא דלחי משום מחיצה והני קלילי מחיצה, ומקדאריקא רשות-ההניד הני לרב פוסקים על-ידיה, אם עשה הלחי הנה מעצי אשרה לא יהיה רשות-ההניד דרב לענין חקן דפן רביעי שהוא מדרבנן ש"ף טעם זה; ואולי דכתומי מכתת שעורה לא הני אלא מדרבנן וליקמרא [פרי"מקדים, עין שם שהארץ כנה]: (כז) ולפי טעם זה, אם עשה צורת-הפסח דכעין קנה מקא וקנה מקא וקנה על גביה, אף-על-גב דסגי בקלן במשהו, מפל מקום אם עשה הקנה שעל גביהו מעצי אשרה לא מהני [פמ"ג]: (כז) רש"י: (כז) הסכמת רב אחרונים: (כז) אליה ובה בשם צבונת-הקדש. וכל סמכו עליו, אפילו צעאו הוא בעצמו, כיון שלא קבעו לשם לחי לא מהני: (כט) בגון שגזל שם אילו: (ל) קנה אביתם ושי"א:

ציורים: (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

מילואים הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד רכ

[משנ"ב ס"ק כו]
ומקל מקום קצין שיהיה בו ממשות קצת²⁶.
(26) והטעם שהשו"ע לא הזכיר היתר זה, כתב הכף החיים (סי"ק מז) שהוא משום שסובר שהדבר מצוי שכלבים מתחככים בכתלים ומחזקים מהם את מיהו הסיד ביותר מג' טפחים הסמוכים לארץ, ומצד פירצה שהגדיים בוקעים בה, וכיון שהאנשים אינם שמים ליבם לזה יבואו לטלטל באיסור. עוד טעם כתב הב"י (ד"ה ובגמרא), שיתכן שסיד מחזי אינו מועיל להתיר משום שאינו יכול לעמוד בפני עצמו.

[משנ"ב ס"ק כח]
יותר משלש לארץ²⁷.
(27) אבל פחות משלש כשר מדין לבד, ומבואר בתרומות הדין (סי' עד), שכן הדין גם לגבי לחיים של צורת הפתח, שיכול לעשותם מסיד מחזי, וכמו שכתב המשגיב לעיל (סי"ק כו), וגם אם ימחה הטיט בתחתיתם עד גובה של פחות מג' טפחים הרי זה כשר, משום שמעיל לבד בלחיים של צורת הפתח, אכן היינו דוקא בלבד בקצה הלחיים, אבל לענין לבד באמצע הלחיים נחלקו האחרונים, שדעת השרת חתם סופר (א"ח סי' צא) שמעיל, ודעת ההור"א (א"ח סי' עט ס"ק יא) שאינו מועיל.

שלדעת הג"ז כשר, ולדעת התוספת שבת פסול, וכאן סתם בדעת המחמירים.
וטעם פסול אבנים אלו לצורת הפתח, הוא ממה שאמרו בגמרא (עירובין י"א, א) שפתחי שמאי פסולים לצורת הפתח, ולדעה אחת בגמרא היינו ידלית ליה שקפ"י, וביאר רש"י (ד"ה שקפ"י) שהכוונה למזוזות שנחלצו אבעה מוכאן ומכאן אבן יוצאת ואבן נכנסת, ואין זו צורת הפתח. ונחלקו האחרונים בביאור דבריו, דעת המקור חיים (תיקון עירובין) שאם יש פגימה או בליטה בקנים של צורת הפתח נחשב כזה בפתחי שימאי, אלא שכתב שאינו פסול אלא בבחול ד' אמות שבא לשמש בתורת מוזה לפתח, אבל אם הניח קנים לצורת הפתח הרי זה כשר גם אם יש בהם בליטות, והחזיר (א"ח סי' ע ס"ק כה) כתב, שאין חילוק בין קנה לכותל ד' אמות, ומימי כתב שאם יש זמורות בולטות מהקנה אינו נחשב בפתחי שימאי, כיון שניכר שזו צורת בניין, ולא שנהרס ונפרץ כמו באבן נכנסת ואבן יוצאת, אמנם במקום אחר (יורד סי' קעב ס"ק א) כתב, שראוי להחמיר בדעת המקור חיים שאף בבליטות יש פסול של פתחי שימאי, ולכן צריך לשפות את הקנים וליטול את עוקציהם, וכך הורה למעשה. נראה בספר כינת שמוחה (עמ' רה) לענין השקעים המצויים בחביות שומעמידים לצורת הפתח בעירובים העירוניים.

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד רכא

(48) ולפי מה שהכריע לעיל (סי"ק ח) ובביה"ל (סי"ב ד"ה טפח) שבשני פסים אין צריך שיהיה רוחבם טפח, לכאורה יהיה דינו בלתי שאם עשאו מעצי אשרה כשר (במבואר בשו"ע לעיל סי"ח), וכן כתב התוספת שבת (סי"ב ב).

אף שנעשה מאליו ולא לשם יפי תקרה, ובחז"א (א"ח סי' עט ס"ק א) במעשה של זה הובלט במבוי מבואר, שכשר גם בעמוד מאליו.
[משנ"ב ס"ק נ]
או טפח מקאן וטפח מקאן⁴⁸.

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד 442

[שו"ע סכ"א]
היתה יוצאה מפתח זה ואינה נוגעת בפתח זה, כגון ששקקה על צמודים⁴⁸.
(58) כזה וכו'.

למטה מעשרה, א. שאם כל הקורה נגם חלקה העליון היא למטה מעשרה, שבוה נפסלת הקורה בשיעור ג' טפחים שנדון כאור ופסול בהפסק של ג' טפחים, והיו הדין של השו"ע כאן, ב. שגם באופן שחלק מן הקורה הוא למעלה מעשרה עדיין יש לפסול אם חלקה התחתון יורד למטה מעשרה מטעם שצריך חלל מבוי בגובה עשרה, כמבואר במשגיב להלן סי"ק פב, אלא שלענין פסול זה אם נשאר חלל י' בגובה עשרה ברוחב ד' טפחים הרי זה מכשיר את כל שאר הקורה אפילו מה שיוורד למטה מעשרה.

[משנ"ב ס"ק סו]
אמנם בספר גאון יצחק וכן בחדושי אבן העזר מפקפקין בזה, עין שם⁵⁷.
(57) והחז"א הכריע (א"ח סי' ע ס"ק ח) בדעת המכשירים.

